

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

פרשת שמות

כ - כ"ד טבת

גליון ט"ו (תרי"ג)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טרוי עוועניו

ה"י תהא שנת נפלאות בכל

שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמישים ושנים לבריאה

ב"ה

שבת פרשת שמות

כ - כ"ד טבת

הי' תהא שנת נפלאות בכל מכל כל בו בהם בינה

שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

תוכן הענינים

שיחות

- 4 צדקה ברבים
5 חנוכה - הכנה (גליון)
5 עוד על הזכרת הגאולה

לקוטי שיחות

- 7 שומע כעונה ועונה אמן כמברך
9 עונה אמן על ברכת חשו"ק
10 עונה אמן ומברך

פשוטו של מקרא

- הי"ד שנה של יעקב בבית עבר
11 מול שנותיו בבית לבן
13 כיבוד או"י של יעקב (גליון)
15 הערה בפירש"י פרשתינו
19 הערות בפירש"י פרשתינו
20 ויקח את בת לוי... ובת קי"ל שנה היתה

נגלה

- 20 עניית אמן ע"י הטלפון (המשך)
24 גדר המלכות בדוד בברחו מפני אבשלום
25 מסי מדות - איזה ביהמ"ק

שונות

- 27 ד"ה ואלה שמות
30 גילוי מקור נפלאה בראשונים למנהג חב"ד בליל ר"ה
31 פריעת חוב

מספר פאקסימיליא לשלוח הערות: 953-9720 (718)

לזכות

הרה"ת ר' זאב מאיר וזוגתו מרת דבורה חי' רייזיל
ובנם אהרן שיחיו
קדנר

להתברך בהצלחה רבה ובכל המצטרף להם בגו"ר

ש י ח ו ת

צדקה ברבים

הרב טובי' בלוי

≈ מח"ס כללי רש"י ≈

≈ ירושלים עיה"ק ≈

בהזדמנויות רבות מאוד הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להורות שיתנו צדקה ברבים ובפומבי, ואף שלכאורה אין זה מתאים עם הענין של "הצנע לכת" ו"מתן בסתר" ולכללות ההדרכה החסידות מדור דור לעשות הכל בלי בליטות וכו' וכו' - הרי בעניננו (ובזמננו) שאני, כיוון שזה מהווה דוגמא לאחרים וממנו ילמדו וכן יעשו (ולדוגמא עיין ב"התוועדויות תשמ"ז", חלק ג', עמ' 253, הועתק בספר "מצות הצדקה", סימן ל"ז, עמ' ע"ו - ועוד רבים), והיינו - הן באופן החיובי, שאם יראו שהוא נותן יעורר בכך שיתנו אחרים, והן באופן השלילי שאם לא יראו יחשבו שאיננו נותן.

ולהעיר על כך מחתם סופר על התורה (תורת משה) לפי אמור, עה"פ "ולא תחללו את שם קדשי", וז"ל: "לפעמים אף במניעת עשיית מצוה בפרהסיא כדי לקיים הצנע לכת וכו' ועי"ז חילל השם שע"י שאינם רואים עין בעין קיום המצוה חושבים שהוא מזלזל במצוות וכו' דהרבה פעמים חושדין לצדיק הנותן צדקה בסתר שאינו נותן מאומה וכו' ואז מצוה ליתן לשם שמים בפרהסיא וכו', ע"ש.

ואם כי טעם החתם סופר הוא מפני חילול השם הרי יש מקום להשוות הטעמים, מבחינת עומק הדברים, ובכל אופן המסקנה היא אחת.

חנוכה - הכנה (גליון)

הני"ל

בגליון פי' ויגש כותב הרב לוי יצחק גרליק על הרמז לחנוכה בפסוק "וטבוח טבח והכין", ע"ש.

ויש להרחיב את הדברים כי כל ענין "חנוכה" הוא מלשון "חינוך", הכנת והכשרת המזבח וכיו"ב למילוי תפקידו (כידוע מפירש"י, ועוד), ותוכנו של חג החנוכה הוא באמת להכין את העולם, גם את ה"חוץ" ורשות הרבים, למילוי תפקידו שיאיר בו אור ה', כמפורסם.

ויותר מזה - עפ"י הקשר שבין חנוכה לענין המשיח, כמבואר בדא"ח (החל בתורה - אור ועד לשיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א בזמן הכי אחרון), הרי כל מעשינו ועבודתנו הוא להכין לימות המשיח כמבואר בתניא בפרק ל"ו (ולהעיר שמספר ל"ו, שהוא מספר נרות החנוכה, בגימטריא "אלה", כמבואר הענין בשיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובפרק ל"ו בתניא קדישא מדבר על "הי יהיה לך לאור עולם" ו"אתה הראת לדעת", ועל גילוי אור ה' שיאיר לישראל, "והלכו גויים לאורך", "לכו ונלכה באור ה'", וכ"ו וכ"ו), וממילא מובן מדוע ענין של "והכין" - ענין החכנה לימוה"י - קשור במיוחד לחנוכה. ויש להאריך עוד ואכ"מ.

≈ ≈ ≈

עוד על הזכרת הגאולה

הני"ל

בשיחת אור ליום הבהיר ה' טבת מזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א את הירושלמי, המובא בשו"ע אדמו"ר הזקן, בענין סמיכת גאולה לתפלה, אשר מזה רואים את עיקר הטעם לסמיכת הגאולה - כדי שהתפלה תתקבל, ע"ש.

וכבר הערתי (בגליון פי' בראשית של הערות וביאורים ש.ז.) כי מזה אנו לומדים את העילוי הנפלא בהזכרת הגאולה, ועל זה יש להוסיף שמכאן לומדים גם שכשמזכירים את הגאולה הרי

בטוחים בוודאות מוחלטת שכתוצאה מכך יוצא המלך לידע מה הוא מבקש, כדבר טבעי ומובטח בלי ספק, וזו כנראה הכוונה בשיחה הנ"ל.

ויש להעיר על זה מסה"ק "כלי יקר" בפרשתנו (ראש ספר ופי שמות) די"ה "ראובן שמעון וגו'", וז"ל:

פרט כאן שמותם ע"ד המדרש בזכות ד' דברים נגאלו אבותינו ממצרים בזכות שלא שינו את שמם וכו' וטעמו של דבר כדמסיק בילקוט פרשה זו שכל שמות השבטים נקראו ע"ש הגאולה, ראובן ראה ראיתי את עני עמי, שמעון ע"ש וישמע אלוקים את נאקתם וכן כולם, ולפי"ז אם היו משנים את שמם ולא היה להם רושם על הגאולה לא היו ראויין להיגאל וכו' אז היה שינוי השם סיבה להתיאש מן הגאולה ולא היו מבקשים את פני ה' על הגאולה ועל התמורה וכו' וכו', ע"ש.

ומכאן תשובה לטועים ומטעים מאי הבנה את מאחז"ל שמשיח בא בהיסח הדעת והרי אנו לומדים מכל האמור את ההיפך הגמור שדווקא הזכרה תמידית באופן ש"תמיד לא יחשו" וגו' מביאה בוודאות את הגאולה ומיד, והיסח הדעת כפשוטו ח"ו רק מרחיק את הגאולה, ולכן צריך להזכיר וללמוד תמיד עניני משיח וגאולה.

ובר מן דין: הרי "כל הספרים מלאים מזה", כלשון הרמב"ם, וממילא בעל כרחנו א"א לפרש היסח הדעת כפשוטו שהרי נצטוינו ללמוד כל התורה כולה, וד"ל.

לקוטי שיחות

שומע כעונה ועונה אמן כמברך

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

~ ר"מ בישיבה ~

בלקו"ש פי ויחי (סעי' ב') מביא ביאור הפרישה (לטאו"ח סקכ"ד) בהא דיגדול העונה אמן יותר מן המברך", דכיון דקיימ"ל דשומע כעונה, א"כ כשעונה אמן שכרו מרובה מהמברך עצמו, כיון שיש לו ב' מעלות, הן דהמברך כיון ששומע כעונה, והן דעניית אמן, משא"כ המברך שאין לו מעלת העונה אמן, כיון שאסור לענות אמן אחר ברכותיו, וממשיך דיומתק יותר עפ"י מ"ש בצפעי"נ ד"אמן הוה כמוציא דבר בפיו", ובמילא יש לו המעלה דמברך עצמו, וגם מה שעונה אמן, וממשיך דלפ"י יש לבאר הפלוגתא אם "מברך עדיף" און "גדול העונה יותר מן המברך" דפליגי אי עניית אמן על ברכה היא כמוציא ברכה מפיו או לא עי"ש. (וראה בסי' שערי שמיעה (ביאורים בענין שומע כעונה) שער ד' פ"ד בסופו שמבאר ג"כ עדי"ז דתלוי אם ה"ז כמברך בעצמו ממש או לא, וממשיך לבאר עפ"י דכמה ראשונים לשיטתם עי"ש)

וצ"ב קצת דמתחיל עם דברי הפרישה דמעלת העונה אמן הוא משום דשומע כעונה, וגם יש לו המעלה דעניית אמן, ומוסיף **דיומתק** עפ"י ביאור הצפעי"נ בעונה אמן שה"ה כהמברך, ואח"כ מבאר הפלוגתא עפ"י מה דיומתק, ולכאורה כיון דביאור הפלוגתא היא רק לפי הצפעי"נ ה"י צ"ל די"ל ביאור שני לפי הצפעי"נ, ולפי ביאור השני יש לבאר הפלוגתא?

ולכאורה יש לבאר הפלוגתא באופן כזה גם לפי ביאור הפרישה, עפ"י מ"ש באחרונים לבאר פלוגתת רש"י ותוס' בגדר "שומע כעונה" דרש"י בסוכה לח,ב, כתב דמכאן נלמד לשאינו יודע לא לקרות ולא לענות, אם שמע וכוון לבו לשמוע אעפ"י שלא ענה יצא, וכן למתפללין בציבור ושליח ציבור אומר קדיש או יהא שמייה רבא, ישתקו בתפלתן וישמעו בכוונה והרי הן כעונין, וכשיגמור הקדושה יחזרו לתפלתן, וכן יסד רב יהודאי גאון בעל הלכות גדולות. אבל התוס' שם ד"ה שמע הקשו על רש"י מהא דאמרינן בברכות (כא,ב) אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא

יגיע שליח ציבור לקדושה יתפלל ואם לאו לא יתפלל כוי ולמה לן כולי האי יתפללו כדרכו ולכשיגיע שם ישתוק, אלא ודאי אם הי' שותק היתה שמיעתו מפסקת תפילתו עכ"ד. וכ"כ בתוסי' ברכות כא,ב, דר"ת ור"י היו אומרים דאדרבה אי שומע כעונה הוה הפסקה אי שותק, ובטור או"ח סי' ק"ד כתב כדעת ר"ת ור"י שאין לו לשתוק בתוך התפלה דכיון דשומע כעונה הי"ז הפסק, והבי"י פסק כרש"י, וכן הוא בשו"ע אדה"ז שם כרש"י.

ונתבאר בזה בכמה מקומות דרש"י סב"ל דשומע כעונה לא הוה כעניה ממש, ואין על שמיעתו תורת דיבור, אלא דשומע כעונה היינו שהשומע מצטרף להעונה, והוא יוצא בשמיעתו ע"י המברך שמוציא את השומע, אבל אין השומע כמברך בעצמו, ולכן שפיר כתב רש"י דאדם המתפלל ושמע מפי החזן קדיש או קדושה ישתוק וימתין דשומע כעונה, ואין זה הפסקה בתפלתו שהרי שומע כעונה לא הוה כעונה ממש, אלא שהמברך מוציא את השומע.

אבל ר"ת ור"י סוברים דשומע כעונה הוא כעונה ממש, והיינו שיש תורת דיבור על שמיעתו, והרי הוא כמברך בעצמו, ולכן כתבו דאדרבה אם הוא שותק בתוך התפלה והוא יוצא מדין שומע כעונה, הי"ז הפסק בתפלתו, וע"י בענין זה בספר משנת יעבץ סי' כ' בארוכה, ובסי' שערי שמיעה שער ג' ועוד ועוד.

(וראה גם שו"ע אדה"ז סי' רי"ג סעי' ו' דשומע כעונה היינו שהמברך נעשה שליח לכולם ופיו כפיהם, וע"י גם שו"ע אדה"ז ה"ל שחיטה סי' א' סעי' י' ס"ק נ"ב דערום לא ישחוט לכתחילה דאפי' אחר מברך אסור כיון דשומע כעונה וה"ז כמוציא בפיו ואכמ"ל).

דלפי"ז יש לבאר הפלוגתא גם לדעת הפרישה דאי נימא דשומע כעונה הוה כדיבור, במילא י"ל דגדול העונה אמן יותר מהמברך כיון שהוא כמברך וגם עונה אמן, אבל אי נימא דאין ע"ז תורת דיבור כוי במילא מברך עדיף, כי מעלת הברכה עדיפא מעניית אמן לחוד, וע"י בחכמת מנוח ברכות נג,ב, שביאר להיפך דלהמברך יש ב' זכותים, הברכה ושגורם שאחרים יענו אמן ענייש.

עונה אמן על ברכת חשו"ק

ב) בהא דמבואר בהערה 31 דאף דלגבי שבועה אפילו ענה אמן אחר שבועת קטן הוה שבועה, דה"ז כמוציא מפיו, משא"כ לענין ברכה בעינן לבר חיובא דוקא, יש להעיר דהים של שלמה ב"ק פ"ז סי' ל"ז כתב דקטן יכול להוציא הגדול מן התורה רק מדרבנן לא, ובמג"א סי' רצ"ט סי"ק ז' הקשה עליו כמה קושיות, וביאר בראש יוסף (להפמ"ג) ברכות כב, דכוונתו דכשעונה אמן ה"ז כמברך ובכה"ג אפשר דמן התורה יוצא ורק מדרבנן אינו יוצא עי"ש.

וע"י ברכות נד,ב, א"י א"ר ארבעה צריכים להודות כו' אביי אמר וצריך לאודיי קמי עשרה כו' רב יהודא חלש ואתפח, על לגביה רב חנא בגדתאה ורבנן, אמרי ליה בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא, א"ל פטרתון יתי מלאודויי כו' והא איהו לא קא מודה, לא צריך דעני בתרייהו אמן, ולכאורה צ"ב דלמה ה"י צריך לענות אמן דוקא, הרי בכל מקום אמרינן דשומע כעונה ואי"צ לענות אמן, ולמה כאן בעינן לעניית אמן דוקא, וביאר הטור (או"ח סי' רי"ט) בשם הרא"ש דדוקא כשהמברך חייב בברכה זו אז יוצא השומע בלי עניית אמן, אבל הכא כיון שהם לא היו חייבים בברכה זו לכך הוצרך לענות אמן, ולא חשוב ברכה לבטלה כיון שהם לא נתחייבו בה, שהם נתנו שבח והודאה למקום על הטובה שמזמין להם עי"ש.

וביאר בזה בסי' זכרון שמואל (סי' י"ח וסי' י"ט) דבהא ד"כל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים יד"ח", תרתי איתנהו ביה, חדא דכל מי שאינו מחוייב בדבר אי"ז חפצא דברכה כלל ולכן אפילו בעונה אמן לא מהני, דאף דעונה אמן ה"ז כמברך מ"מ כיון דלא הוה ברכה כלל אי"ז כעונה אמן אחר ברכה כלל, ועוד דאפילו במקום שיש לו רשות לעשות הברכה ודין ברכה עלה מ"מ דינא הוא דלהוציא אחרים יד"ח בעינן שיהא מחוייב בדבר וכל שאינו חייב בדבר אינו מוציא אחד יד"ח, אלא דבכה"ג מהני בעונה אמן והוא משום דעונה אמן ה"ז כמברך בעצמו, ולכן בברכת הודאה אפילו כשאינו חייב בה, מ"מ כיון שיש לו רשות לברך ולא הוה ברכה לבטלה ודין ברכה עלה, לכן שפיר יוצא יד"ח בעונה אמן דחשיב כמברך, אבל באינו עונה אמן אינו יוצא דכללא הוא דאם בפועל אינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים יד"ח אפילו בגוונא דדין ברכה עלה עי"ש בארוכה.

ולפייז נמצא דהענין דעונה אמן ה"ז כמברך היינו שאין המברך צריך להוציאו יד"ח (לא כמו בשומע כעונה) אבל מ"מ בעינן שיענה אמן על "חפצא דברכה", וכשמברך חשו"ק אי"כ חפצא דברכה, ובעינן שיענה אמן אחר ברכה דוקא, וצ"ל דדברים שבקדושה שאני משבועה, ואולי אפ"ל עפ"י המבואר אח"כ בהשיחה (בסעי' ד') דברכה ענינו המשכה וכו' וכשיש ברכה ה"ה מבטל המונע וכו' ע"י עניית אמן, משא"כ כאשר אי"כ חפצא דברכה כלל לא שייך עניית אמן, אבל לגבי שבועה לא שייך זה ומספיק עניית אמן על עצם הדיבור של חשו"ק.

(אבל ראה שו"ע אדה"ז סי' רי"ג סעי' ד' דגם בעונה אמן צריך המברך לכוון להוציאו, לא כמ"ש בזכרון שמואל לדעת הטור, וראה שו"ת הר צבי ח"א סי' קי"ב, ובהערות וביאורים גליון קמ"ב סי' א', ואין הזמן גרמא כעת לעיין בזה יותר).

עונה אמן ומברך

ג) לכאורה יש לבאר הפלוגתא אם המברך עדיף או העונה עדיף עפ"י המבואר בלקו"ש פי' ויגש דלדעת הטור עיקר ענין התפלה הוא בקשת צרכיו, ולכן בעינן לדיבור בקול כו', משא"כ לדעת המחבר עיקר ענין התפלה הוא עבודה שבלב, ולכן מתחיל דיכול שיתפלל בלבו בלבד עי"ש, וראה גם לקו"ש פי' עקב תשמ"ט בנוגע להא דאין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש דאם זהו בשביל הנפעל להשיג בקשתו אין נפק"מ מהו סיבת המרירות שלו, משא"כ אם הוא מצד עצם החפצא של תפלה עבודה שלב כו' עי"ש, ולפייז י"ל גם בנוגע לברכה, שענינו הוא המשכה למטה כו', דאם עיקר הענין הוא להשיג המבוקש הנה בזה יש המעלה דעניית אמן, כיון דזה מבטל המניעות כו', אבל אם העיקר הוא עצם הברכה שהוא מברך, היינו העבודה שבו, הנה בזה אמרינן דמברך עדיף, וראה בס' תפארת ציון נזיר שם.

שבת שמות - כ - כד טבת - ה' תהא שנת נפלאות בכלל 11

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

ה'י"ד שנה של יעקב בבית עבר
מול שנותיו בבית לבן:

יוסף וואלדמאן
~ תושב השכונה ~

בגליון יג (פרשת ויגש) בנוגע לפירש"י ד"ה ימים רבים
(וישב לז, לד).

"שכ"ב שנה משפירש (יוסף) ממנו... כנגד כ"ב שנה שלא קיים
יעקב כיבוד אב ואם" שרש"י משמיט מלשונו שם תיבת "עונש".

שבמקומו, בגמרא מגילה (טז ע"ב והלאה) ובפירש"י שם מודגש
כמה פעמים ענין של "עונש".

ושיש לראות בזה "באווארעניש" ע"פ פשש"מ על שאלת המפרשים
למה נענש יעקב על אותן השנים כיון דברצון אביו ואמו
ובמצוותן הלך יעקב לחרון?

וחקשה על זה הרב וו. ר. מפירש"י סוף פרשת תולדות ד"ה
אחות נביות (כ"ח, ט)... הא למדת שאחר שקבל הברכות נטמן
בבית עבר י"ד שנים אבל לא נענש עליהם בזכות התורה שהרי
לא פירש יוסף מאביו אלא כ"ב שנה... אלא ודאי נטמן בבית עבר
בהליכתו לבית לבן ללמוד תורה ממנו, ובשביל זכות התורה לא
נענש עליהם, ולא פירש יוסף ממנו אלא כ"ב שנה עכ"ל.

שלכאורה מפשטות לשונו של רש"י משמע שעל י"ד שנה שבבית
עבר לא נענש, הא על הכ"ב שנה נענש. ע"כ שאלתו.

לכל לראש יש להדגיש ששם הוא הוספה על פירש"י בנוסחא
שלפנינו מן "מצאתי ברש"י ישן".

ובא בסוגריים.

ואינני יודע מהכרח להתאים משמעות רש"י ישן עם פירש"י
בנוסחא שלפנינו.

12 שבת שמות - כ - כד טבת - הי' תהא שנת נפלאות בכל

(להעיר שבחומש "רשיי השלם" (כרך ב) שיו"ל בארץ הקי' אינו מופיע כלל.

ובהערה שם בגליון מעיר, שבדפוסים הישנים נמצא רשיי ישן (הני"ל) רק בדפוס אלקבץ.)

אבל חוץ מזה יש מקום לחלק בין רשיי ישן הני"ל ובין פירשיי בפרשת וישב הני"ל.

והוא, שעיקר טעם השתמשות בלשון "עונש" ברשיי ישן הוא מצד ענין הי"ד שנה ששה יעקב בבית עבר טרם הליכתו לחרן.

ששהותו בבית עבר לא הי' חלק מן הוראתם של רבקה ויצחק **ללכת לחרן וכו', ע"פ פשטות הכתובים.**

זה עשה יעקב מדעתו.

והי' מקום לומר שמגיע לו גם "עונש" על העדר כיבוד או"א בשנים הללו.

ועל זה מחדש ברשיי ישן "שלא נענש עליהם". וטעם הדבר, "בשביל זכות התורה" היינו שיש צורך לזכות מיוחד כדי לשלול עונש.

משא"כ בפירשיי שבפרשת וישב (ד"ה ימים רבים) ששם המדובר **אך ורק** אודות הכ"ב שנה ששה יעקב בבית לבן.

שרק הליכתו לחרן והיותו שם הי' מוכרח בגלל ציווי אביו ואמו.

~~~~~

כיבוד או"א של יעקב (גליון)

הת' אליהו נתן הכהן סילבעבערג
~ תלמיד בישיבה ~

בגליונות שעברו (ויגש, ויחי) העירו הרב ו.ר. והרב י.ו. במה שמצינו שיוסף לא כיבד אביו לכ"ב שנה (כשנמכר) כנגד הכ"ב שנה שלא כיבד יעקב את אביו (כשהלך לחרף), והקשו דלכאוי הלא הלך בציווי אביו וכו', ושקוי"ט באם אפי"ל שהי בגדר עונש או רק סיבה ומסובב וכו', ועיי"ש.

ולפלא שלא הביאו משי"כ בזה כ"ק אדמו"ר שליט"א בלקו"ש (ח"ה, בהוספות לפי וישלח), דמקי"ט שם על מה שמצינו מצות כיבוד או"א אצל אברהם אבינו אף שהי קודם מ"ת, וז"ל שם: דאס וואס יעקב האט במשך פון 22 יאר ניט געהאט קיין כיבוד אב פון יוספין צוליב דעם וואס ער האט במשך פון 22 יאר ניט מקיים געווען כיבוד אב, קען מען מבאר זיין אז דאס איז ניט קיין ענין פון עונש נאר עס איז אן ענין פון סיבה ומסובב (מדה כנגד מדה): ביי אים האט געפעלט די **עבודה** פון כיבוד אב, איז ביי אים ניט געווען אויך דער מסובב וואס קומט דורך אזא עבודה... (ובהערה שם) וצע"ק במגילה (ט"ז, ב' ושם): שכל אותן כו' **נענש**, לכן נ"ל - בהקדם הדיוק בלי רשי"י כ"פ (במגילה וכן בפ"י על התורה ס"פ תולדות) "כיבוד אביו" ולא "מצות כיבוד אביו", וכמו שדייק גם בס"פ נח - שגם ביעקב הכונה לא **מצות** כיבוד או"א כ"א לצדקה וכיו"ב (כמבואר בפנים בנוגע לאברהם) ולכן שייך ע"ז עונש (ולא כמבואר בפנים דהוה סיבה ומסובב).

והנה באם נקטינן כמבואר בפנים השיחה - שהי בדרך סיבה ומסובב - מובן שאין להקשות דלכאוי שלחו אביו וכמו שכבר כתבו בההערות הנ"ל ויש לבארו גם לפי המבואר בההערה - שאכן הי בגדר עונש:

דהנה ביאר שם (בההערה הנ"ל, ובאריכות יותר בהשיחה שם) שגדר מצות אלו קודם מ"ת היו משום גמ"ח ופריעת חוב וכו', ולפ"ז נמצא ששונה מצות כיבוד או"א דאז משלאחר מ"ת: דהנה גדר "כיבוד" בפשטות הוא (בעיקר) בפעולות חיצוניות, ולא **שמהנה** אביו מזה [וכמובן מהגמ' בקידושין שמבאר מהו כיבוד -

שמכניסו וכו' (שפותח לו הדלת), דלכאוי פשוט שאם פתח לו הדלת קודם שבא לשם אביו לא קיים בזה מצות כבוד, דאין זה תנועה של כבוד, וכמובן גם מזה דכל החיוב הוא רק משל אביו ועוד], משאי"כ קודם מ"ת י"ל שהעיקר היי באופן שהאב צריך לזה, ולכאוי כן מבואר מהשיחה הנ"ל שמבאר מש"כ רש"י גבי כיבוד או"י דאברהם אבינו "שהניחו זקן והלך לו", דלכאוי למאי נפק"מ שאביו היי זקן, "נאר וויבאלד אז דער חיוב פון כיבוד או"י ביי ב"נ איז צוליב ישובו של עולם, אדער צדקה (פריעת חוב), איז עס בעיקר שייך באביו זקן וואס קען זיך אליין ניט באדינען און ער דארף אנקומען צום זון" עכ"ל.

ולפי"ז י"ל שבזה שהלך יעקב מאביו לכ"ב שנה, הרי אע"פ שהלך בציווי אביו חיסר מצות כיבוד או"י, דעיקר המצוה אז היתה באופן שעוזר לו או נותן לו וכו' - **זוה חיסר**, וזה ששמע לו לילך לא היי (עיקר) כיבוד או"י, וכנ"ל.

אלא דעצ"ע דמה היי לו לעשות, הלא ציווהו אביו לילך, ובאם לא ישמע לו יגרום צער, וזה בודאי אסור אף קודם מ"ת? אלא דבזה י"ל (כמו שכבר כתבו לעיל) שעיקר הציווי היתה מצד אמו, או דיש לצרף לזה קצת ההסברה דמדה כנגד מדה (- ומ"מ מקרי "עונש" משום דהיי על העדר כיבוד או"י עכ"פ).

נויש להעיר שכעין כ"ז קשה על המעשה דדמא בן נתינה (בגמ' קידושין שם), דלכאוי באם היי מקיץ אביו בודאי לא היי כועס (בגלל ההון רב שיתנו לו החכמים), ועוד זאת, הרי בפשטות רצונו היי שיעוררו משינתו [וכמו שכבר הקשו בספרים, ראה דברות משה עמ"ס קידושין שם], ושם א"א לתרץ כנ"ל - דהיי בן נח ולכן גדר מצותו שונה - דאדרבא, באם העיקר הוא גמ"ח וכו' אזי היי לו להקיצו, וכמובן].

ועדיין ילי"ע בהא ד"רצונו של אדם זהו כבודו" (הובא בנוגע לכיבוד או"י - בירשלמי פרק ראשון בפאה), באם שייך גם לפני מ"ת כשהעיקר הוא מה **שמהנה** ונותן לאביו (וכנ"ל), דבאם כן אזי לכאוי הדרא קושיין לדוכתא - דמכיון שרצה אביו שילך אז הרי"ז **כבודו**, ודלא כהנ"ל, וצ"ע בכ"ז.

הערה הפירש"י פרשתינו

הרב וו. רוזנבלום
~ תושב השכונה ~

בפירש"י ד"יה עתה תראה וגוי' (ו, א,): הרהרת על מדותי לא כאברהם שאמרתי לו כי ביצחק יקרא לך זרע ואח"כ אמרתי לו העלהו לעולה ולא הרהר אחר מדותי לפיכך עתה העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות כשאביאם לארץ, עכ"ל.

(א) עיין בלקוטי שיחות חלק ט"ז, פרשת וארא (א) ששם מביא כ"ק אדמו"ר שליט"א גם פרש"י הנ"ל שבפרשתינו, ומפרש שם כמה פרטים בפירש"י זה.

ועל לשון רש"י שבפרשתינו שמובא שם, כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה 10, וז"ל:

ראה פרש"י וירא כ"ב, י"ב: "אפרש לפניך את שיחתי כו", עכ"ל ההערה שם.

ואולי אפשר לומר שכוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה זה הוא:

ששם מפרש רש"י, וז"ל: "...א"ל אברהם אפרש לפניך את שיחתי אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע וחזרת ואמרת קח נא את בנך וכו', עכ"ל.

שלכאורה משם משמע שהרהר אברהם אחר מדות הקב"ה.

על זה מתרץ כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה הנ"ל, בהדגשת תיבת "שיחתי", דהיינו שזה ה"י שיחה, אבל לא הרהור וטענה אחר מדות הקב"ה.

ויש להעיר לפירש"י אחר שגם שם מוכרחים לתרץ תירוץ הנ"ל או כעין זה.

עיין בפירש"י בפרשת וירא (כ"ב, ה') ד"ה עד כה: ...אראה היכן הוא מה שאמר לי המקום כה יהי זרעך, עכ"ל.

שגם מפירש"י זה משמע שהי' איזה הרהור מאברהם על מדות הקב"ה.

(ב) עיין בפירש"י פרשת בהעלותך (י"א, כ"ב) ד"ה הצאן ובקר ישחט: ...ואיזו קשה זו או שמעו נא המורים אלא **לפי שלא אמר ברבים חסד לו הכתוב** ולא נפרע ממנו וזו של מריבה היתה בגלוי לפיכך לא חסד לו הכתוב, עכ"ל.

ולפי זה צריך להבין, הרי גם בנידן דידן **לא אמר ברבים**, שהרי נאמר (ה', כ"ב) "וישב משה אל ה' וגו'".

ולמה נענש בדבר זה שלא לכנוס לארץ ישראל, **ולא חסד לו הכתוב**.

(ג) מה אינו מובן כאן שרש"י צריך להוציא את הכתוב מפשטותו, ולא פירש כמו שכמה מפרשי החומש מפרשים.

עיין בספורנו, וז"ל: **"עתה** שראית שמתאמץ להחזיק בישראל בעברתו תראה כי ביד חזקה ישלחם שיתאמץ לשלחם בכל כחו וכו', עכ"ל.

ועיין ברמב"ן, וז"ל: ...ולכן ענה אותו **עתה בעת הזאת בקרוב** תראה אשר אעשה לפרעה כי לא אאריך לו כל כך כאשר חשבת וקרוב לבא עתו וימיו לא ימשכו, עכ"ל.

ועיין באבן עזרא, וז"ל: ...כאשר אביא המכות על מצרים אז רויח להם מעט, עכ"ל.

ועיין בפירוש התורה והמצוה להמלבי"ם, וז"ל: ...ר"ל שלגאולה זו צריך הכנה שיגיע עת לתשועת ישראל וגם צריך הכנה שיגיע עת שיענשו פרעה ועמו על רשתם... ועל ידי קושי השעבוד האחרון נשלם סאת עוני ישראל וסבלותם ונשלם סאת רשת פרעה... ולכן תחת שתחלה הי' צריך עדיין איזה זמן **עתה תראה זה הקריב** קץ השעבוד ועת עונשו של פרעה עד שעיי"כ **עתה תיכף** תראה אשר אעשה לפרעה, עכ"ל.

שבת שמות - כ - כד טבת - הי' תהא שנת נפלאות בכלל 17

ואם כן, מה מכריח רש"י לפרש שהקב"ה אמר "מוסר" למשה, ואינו מפרש כשאר המפרשים שהקב"ה "ניחם" את משה.

ומה שנאמר בפסוק "**...עתה** (תראה)", שתיבה זו, לכאורה מכריח רש"י לפרש שיבוא זמן ש**משה לא יראה, גם כן** מובן להמפרשים שנזכר לעיל.

ועיין בכלי יקר, וז"ל: והשיב לו הקב"ה עתה תראה וגוי כי מהידוע שכך היא המדה שבכל יום סמוך לעלות השחר החושך מחשיך ביותר מן חשכת הלילה ואח"כ אור השחר בוקע ועולה... כמו כן מה שהרע פרעה לישראל עכשיו יותר ממה שעשה לשעבר זה מופת, חותך שקרב קצו... **במלת עתה** תירץ לו מה ששאלו למה הרעותה, עכ"ל.

ולפי פירוש המפרשים מובן עוד ענין שלכאורה אינו מתורץ לפי פירש"י.

תיכף אחר פסוק זה מתחיל הפסוק "וידבר אלקים אל משה וגוי".

ורש"י פירש שם: דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה, עכ"ל.

והנה כמה מפרשי רש"י פירשו שההכרח לרש"י לפרש כן הוא מפני שנאמר "וידבר" שהוא לשון **קשה**, או מפני שנאמר "אלקים" שהוא **מדת הדין**, או מפני שנאמר שניהם **יחד**.

ואם כן, לפי זה, למה פירש"י גם בסוף פרשתנו שהי' דיבור **קשה** אל משה, הרי שם נאמר "**ויאמר ה'**" ועוד, הרי פרשתנו מסיים בדיבור הקב"ה למשה, **ולא הי' שום הפסק בנתיים**, ואם כן למה התחיל עוד פעם בוידבר ולא הסתפק הכתוב במה שנאמר כבר "ויאמר ה'".

ואם משום שהכתוב רוצה לומר לנו **שכאן** התחיל דיבור קשה, הרי לפי פירש"י **כבר** התחיל הדיבור קשה בסיום הפרשה שלפני זה.

משא"כ לשאר המפרשים מובן זה.

ובלי כל הנ"ל, הרי עצם הענין שבפסוק אחד נאמר **"ויאמר ה' אל משה"**, ובפסוק **תיכף** אחרי זה נאמר **"וידבר אלקים אל משה"**, דבר שלא מצינו בכל התורה, ודאי צריך איזה ביאור.

ועוד לפי פירש"י שמפרש שמה שאמר הכתוב **"עתה תראה אשר אעשה לפרעה"** הוא להדגיש: **"העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות"**, אינו מובן כל כך בפשטות סיום הכתוב: **"כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו"**.

שמלשון זה משמע לכאורה, **שעיקר ההדגשה של הפסוק הוא על מה שמה יראה**, ("כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו"), ולא למה שמה רבינו **לא יראה** ("העשוי למלכי ז' אומות").

בגליון קובץ הערות וביאורים לפרשת שמות **תשמ"ח** (תכ"ה) נדפס שאלה הנ"ל, ולא כתבת זה עוד פעם אלא משום שנתוסף בהשאלה כמה פרטים, שלא נדפס שם.

והנה שם, בגליון הנ"ל תירץ המערכת, וז"ל: כי לפי שאר הפיי אינו מובן מה ענה ה' למשה על הקובלנא של **"למה הרעתה"** הלא כל המענה כבר אמר ה' למשה (ג, כ) **"ואחרי כן ישלח אתכם"** ומשה כן האמין שסוף סוף יצאו רק שהתרעם למה **עכשיו הרע** לעם הזה ועי"ז לא ניחם אותו הקב"ה ולא נתוסף אצל משה שום דבר! אבל לפי רש"י מובן, עכ"ל המערכת. שם.

והנה מה שכתבו המערכת **"שלשאר הפיי אינו מובן מה ענה ה' למשה וכו'... הלא כל המענה כבר אמר ה' למשה"** צריך עיון.

שהרי הבאתי הכלי יקר (הנ"ל) וז"ל... כמו כן מה שהרע פרעה לישראל **עכשיו יותר ממה שעשה לשעבר** זה מופת חותך שקרב קצו, עכ"ל.

וכמו המשל שמביא שם בתחילת דבריו שדוקא סמוך לעלות השחר החושך מחשיך **ביותר** מן חשכת הלילה וכו' והבאתי לשונו בזה לעיל.

ולכאורה על דרך זה הוא הפירוש בשאר המפרשים שהבאתי לעיל.

שבת שמות - כ - כד טבת - היי תהא שנת נפלאות בכלל 19

ועיין בלשון התורה והמצוה להמלבי"ם שהבאתי לעיל.
ומה שכתב שכתבו המערכת שם "אבל לפי רשיי מובן".

לא הבנתי מה מובן

שהלא לפירש"י, אין שום מענה מהקב"ה למשה על טענתו "למה הרעתה".

אלא שהרהר אחר מדותיו, ולכן מגיע לו עונש על זה.

ואולי אפשר לומר כוונתם בזה שכתבו שמובן, דהיינו שהקב"ה לא ענה למשה כלל על טענתו מפני הקפדתו שהרהר אחר מדותיו.

אבל צריך עיון בזה כמו שכתבתי לעיל באריכות.

~~~~~

הערות בפירש"י פרשתינו

הרב אהרן חיטריק

≈ תושב השכונה ≈

ואלה שמות בני ישראל: כ"ה בכל הדפוסים שתיי אלו מעתיק רשיי מהפסוק.

לכאורה צ"ע למה מעתיק רשיי "בני ישראל" כיון שהקושיא לרשיי הוא למה מנאן כאן "בשמותן" וכן נראה שקשה לרשיי שכיון גם כאן לא הוסיף על מספר "שבעים נפש" הנאמר לעיל בפי' ויגש, למה נאמר כאן "ואלה" בו"י המוסיף, (וראה במפרשים כמו האבי"ע ואור החיים בהטעם הוספת הוי"ו).

ואולי אפשר לומר שתיי "בני ישראל" הוא הוספת המדפיסים, שהרי הדפוס ראשון ודפוס שני ודפוס אשאר (זהו הדפוס שהוא מדוייק) אינם מעתיקים מן הפסוק כולם.

20 שבת שמות - כ - כד טבת - היא תהא שנת נפלאות בכל

הערת המערכת ע"י בלקוויש ח"ו שיחה אי לפרשת שמות (בכללות
השיחה, ובפרט בסעיף ד')

≈ ≈ ≈

ויקה את בת לוי... ובת ק"ל שנה היתה

הנ"ל

לכאורה צ"ע שאם היתה בת ק"ל, הרי כשילדה אהרן ומרים
היתה בת קכ"ה או קכ"ז שנים הרי היתה יותר זקנה משרה, ודבר
זה אינו מפורש בפסוק, ואיך זה מתאים לפשוטו של מקרא.

■ ■ ■

נ ג ל ה

עניית אמן ע"י הטלפון (המשד)

הרב עקיבא גרשון וואגנר

~ חבר כולל שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א ~

בגליון שלפניי כתבתי בענין עניית אמן ע"י הטלפון,
ושממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפסה בתשו"ב אין שום משמעות
שאינ לענות. [ואדרבה, ממה שכ"ק אדמו"ר שליט"א מזכיר את
השו"ת בענין זה, וחולק עליהם בענין אחר (מהות הקול שע"י
הטלפון) ולא הזכיר או רמז שכל דבריהם הם בניגוד לדעת
אדמו"ר, משמע לכו שאינו כן]. וכעת נרחיב קצת הדיבור יותר
בנוגע לעצם השאילה.

הנה בשו"ת מנח"א ח"ב סי' ע"ב כותב בנוגע לשומע ברכה ע"י
הטלפון דגם אם נתמיר כדעת הי"א. הרי מבואר בסי' ע"ט ג'
דכשה"י הצואה גבוה עשרה או נמוך עשרה, או לדעת הרשב"א דוקא
כשאינו רואה שרי וכי שם המג"א סק"ט דבלילה אן מעצים עיניו
לכו"ע שרי, אי"כ בטלפון שהקול הולך על העמודים למעלה הרבה
מעשרה לכו"ע שרי עתו"ד.

והקי' עליו בקובץ אהלי שם דהרי כאן אייז תלוי כלל אם רואה הצואה אם לאו, דבנידו"ד תלוי רק בהפסק בין המברך להשומע ואייכ למאי ניימ באיזה דרך הולך הקול, וגם למאי ניימ אם רואה או לאו? ושוב מחזק דבריו ממייש במייב שם סקסי"ד "כיון שהוא מפסיק בין העשרה ובין זה שרוצה להצטרף עמהם, הוא מפסיק בין השכינה וגורם לשכינה שאינה שורה בכאן" [ואני גם בזה לא זכיתי לירד לסוף דעתי, וכי משום דקשיא לי מהמייב על המנחי"א משוי לי להמנחי"א (והנמשכים אחריו) לטועה? ושוב הוכיח שאינו תלוי בראיי ממייש אדהייז "אפיי כמה בתים מפסיקין ביניהם" וצייב בכי"ז.

אמנם לפעני"ד סברת המייב (עכ"פ כפי שהבינה הרב הני"ל) היא שתמוחה, שמפרש ביסוד הדין שהצואה מפסקת בפני השראת השכינה, ואם יש צואה או טינוף בין העשרה וזה שרוצה להצטרף גורם לשכינה שאינה שורה בכאן, דלכי איי"מ, ואיב"א סברא דמאיזה טעם יפסיק הטינוף וישלול השראת השכינה? ובשלמא אם היי מדובר בעייז וכיו"ב, דאפי"ל בזה סברא דשולל הענין דהשראת השכינה, אבל היכן מצינו שצואה יהיי סתירה להשראת השכינה, והרי כל מה שמצינו בצואה הוא רק דאסור לקרות כנגדה מדכתיב ולא יראה בך ערות דבר, ואפיי את מכוסה שפיר דמי כדילין בגמ' מקרא ד"וכסית", ומשמע ומסתבר דכייז הוא דין על האדם דאסור לו לקרות ולהתפלל כנגד הצואה, אבל אייז דין בהצואה עצמה שהיא מסלקת השכינה ואייכ כשאין האדם כנגדה איזה חיסרון יכול להיות כלל, וכי גרע ממכוסה?.

ואיב"א מפורש הוא בהלכה בהלי נשיאות כפים דגם שם אמרו דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהן שבשמים, ומטעם זה אמרו (עיי שוי"ע אדהייז סי' קכ"ח סלי"ז ואילך) דהברכה דבייכ חלה על אחיהן שבשדות, אף דגם שם לכי מן הנמנע שלא יהיי צואה מפסיק בין ביהייכ להעם שבשדות, ואתי"ל שצואה עצם מציאותה מפסקת בפני השראת השכינה, אייכ גם בנייכ היי ציי"ל ההגבלה דצואה או טינוף מפסיק?.

ובאמת לכי משמע גם מלשונו של אדהייז ושאר פסוקים שאין הדין שהצואה מפסיק דהרי כי (בסי' נייח סכ"ב) "יכול לענות עמהם כל השומע קולם אפיי הוא בבית אחר לגמרי וכי מפני שאפיי מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהן שבשמים ויי"א שמיימ צריך שלא יהיי מפסיק טינוף או עייז וכוי", ולפי

הרב הנ"ל הול"ל (בהמשך למ"ש דאפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת) "וי"א דטינוף או ע"ז מפסיק", דאז הי' זה בא בהמשך למ"ש לפניז, והי' הפי' בדעת הי"א דאף דמחיצה של ברזל אינה מפסקת בפני השראת השכינה, מ"מ צואה מפסקת בפני השראת השכינה, ומדלא כ' אדה"ז כן וכי כמו שכתב, משמע דדינו של ריב"ל דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת כוללת גם צואה, אלא דהי"א סב"ל דמ"מ אם טינוף או ע"ז מפסיק יש עוד טעם שאסור לענות.

ובהשקפ"ר לכ' אפשר לבאר זה בפשטות דהרי בק"ש ותפילה יש איסור כשיש צואה **כנגדו**, ואם אינו רואה (לפניו, וכיו"ב מלאחריו או מהצדדים) הרי אי"ז כנגדו ואי"כ איסור, ואי"כ אפ"ל בפשטות (וכפשי"ת להלן בספיקת מהר"י אבנהב) דכשעונה אמן על ברכות הציבור, הרי בענייתו מצרף עצמו עם הציבור, ואי"כ במה שמצרף עצמו עם הציבור, הרי מחשיב (בדעתו) את הצואה שבינו לביה"כ **לכנגדו** (לגבי צירוף זה). ושוב אסור לענות, ואי"כ שפיר אפ"ל, דהי"מ כשהצירוף הוא ע"י שמיעתו קול הציבור, דאז נחשב לכנגדו כל מקום שבה עוברת קול הציבור, משא"כ כשהצירוף הוא באו"א דאז מחשבינן ב"כנגדו" ג"כ באו"א, וקי"ל, ועפ"ז אי"ש סברת המנח"א. אלא דעדיין צ"ב ביסוד הך דינא.

הנה תנן במס' פסחים (פ"ה, ב) בענין יציאת הקרבן פסח חוץ למקומו) מן האגף (מקום הגפת הדלת שהוא חופף ונוקש שם כשסוגרו) ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ.

ובגמ' שם אמרינן עלה אר"י אמר רב וכן לתפילה (פירש"י העומד מן האגף ולפנים מצטרף לעשרה והעומד חוץ לפסח אין מצטרף), ופליגא (במה דקאמר שבתפילה העומד מבחוץ אינו מצטרף למנין עשרה) אדריב"ל אדריב"ל אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים (שאינן הפסק לפני המקום שהכל גלוי וידוע לפניו ואין סתימה לפניו - רש"י), ע"כ תורף דברי הגמ' לפירש"י, ויוצא לפירש"י דפליגי ר"י אמר רב וריב"ל בנוגע למי שעומד בבית אחד אם יכול להצטרף עם העומדים בבית אחר להשלים המנין, אבל לכו"ע אם יש מנין במקום אי יכול היחיד לענות אמן וכי' בכ"מ שהוא.

שבת שמות - כ - כד טבת - ה"י תהא שנת נפלאות בכל 23

ובתוסי שם בדי"ה וכן לתפילה הקי לפירש"י משום דבגמי סוטה (לי"ח, ב) משמע דהלכה כריב"ל, ובעירובין (צ"ב, ב) משמע סתמא דגמי דמחיצה מפסקת לצירוף עשרה וא"כ קשי הלכתא אהילכתא? ולכן פיר"י דהכא מיירי לעניית קדיש וקדושה דר"י אמר רב סובר דכיוון דצריך עשרה, א"כ כמו שאינו מצטרף כך אינו יכול לענות ולא נפיק ידי חובה, וריב"ל סב"ל דבזה אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת כו'.

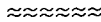
וכי ע"ז מהר"י אבוהב בסי' נ"ה (ועיי במאירי לפסחים שם) דרוב הפוסקים פירשו כפירש"י ולענין עניית אמן לכו"ע יכול לענות (לבר מהרמב"ן וא' הגאונים) וכן פסק בטושו"ע כו', ובהמשך לזה מביא מהר"י אבוהב (כמו שנעתק בבי"י) שבא"ח כתוב שבירושלמי איתא והוא שלא יהא צואה מפסיק כו'. ואח"כ כי ע"ז במהר"י אבוהב על הירושלמי והר"א שכתבו כני"ל שאינו יודע איזה דרך תפסו לעצמן, ויש לבאר הצדדים בזה.

והנה בשיטת רש"י דסב"ל דעניית אמן לכו"ע יחיד יכול לענות בכ"מ שהוא, לכי יש לחקור האם סברתו הוא משום דבנוגע לעניית אמן לכו"ע אית להו דינו דריב"ל דאפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת ביו ישראל לאביהם שבשמים, או דסברתם הוא משום דבנוגע לעניית אמן אי"צ לדין זה והיינו דלרש"י הרי פליגי בצירוף עשרה, וא"כ סברת ריב"ל הוא דמצטרף עם הציבור, וא"כ עניית אמן אפ"ל בבי' אופנים 1) דבה לכו"ע מצטרף עם הציבור 2) דבה אי"צ צירוף עם הציבור.

וכמו"כ יליע לשיטת התוסי דפליגי ריב"ל ור"י אם יחיד יכול לענות אמן אי לאו, דאפשר לבאר פלוגתתם בבי' אופנים 1) דר"י סובר שגם) לעניית אמן אינו מצטרף עם הציבור, וריב"ל סובר שכיוון שאפי' מחיצה של ברזל כו' א"כ מצטרף עם הציבור 2) או י"ל דריב"ל ג"כ מודה דאינו מצטרף עם הציבור אלא דסב"ל דכיוון דאפי' מחיצה של ברזל כו' לכן לעניית אמן אי"צ צירוף ומסתבר, כמובן בפשטות, דתלויין הא בהא, דאם נפרש כאופן האי' בתוסי דפליגי אם מצטרף, נפרש גם ברש"י כאופן האי' דלכו"ע מצטרף, ואם נפרש בתוסי כאופן הבי' דפליגי אם צריך צירוף, נפרש גם בפרש"י דלכו"ע אי"צ צירוף.

דלכי אפ"ל דאלו הם בי' הצדדים דמהר"י אבוהב וכמשי"ת. המשך יבא אי"ה.

- העירני ח"א דמעשה רב דכ"ק אדמו"ר שליט"א ענה אמן על הברכות דמעבר לים ביום א' דחנוכה, ובאתי רק להעיר.

גדר המלכות בדוד בברחו מפני אבשלום

הרב טובי' בלוי

≈ מח"ס כללי רש"י ≈

≈ ירושלים עיה"ק ת"ו ≈

בספר הנפלא "יחי המלך" של הרב שד"ב הלוי וולפא, דן, בפרק כ"ז, בגדר המלכות בדוד בברחו מפני אבשלום, ומביא את המאירי: "ויראה שאין לו דין נשיא אלא בעוד שהוא מחזיק במלכותו", על יסוד דברי הירושלמי שבאותו זמן היה מתכפר בשעירה כהדיוט.

ומקשה שם על האחרונים שרצו עפ"י לתרץ את שיטת הרמב"ם, שסוברים שנפקע אז ממנו דיני מלך, וע"ז מקשה כמה קושיות. ברם רוב קושיותיו שם הן גם על המאירי עצמו, וצ"ל שיטת המאירי.

אבל אולי י"ל כי מאחר שאבשלום היה מזרע דוד הרי שאין מלכותו סותרת כלל לענין מלכות דוד הנצחית, כמבואר בארוכה בפרקים הראשונים של הספר, ובמיוחד לאחר שרוב העם רצה באבשלום (כמבואר בפסוקים) הרי שהיה יכול להיות שמלכות אבשלום יש לה דין מלכות דוד לכל דבר, אילו היה זה גם רצון ה', שתיפסק מלכותו של דוד (בגלל ענין בת שבע) ובנו יקבל בחייו את מלכותו (כמו הדעות ששלמה מלך בחיי דוד, אף שלא נקיטינן בדעות אלה, כמבואר בספר הני"ל), וממילא לא היה לו אז דין מלך באופן עראי עד בירור הדבר.

אמנם אחר כך התברר למפרע שאין זה רצון ה', אבל דוד חשב שאולי זהו רצון ה' וממילא אין זה סותר למלכותו הנצחית כהבטחת ה' ולכן נהג בעצמו כהדיוט (ונקרא אין הוא מחזיק במלכותו), עד שהתברר הדבר, ואז התבטל הענין למפרע.

שבת שמות - כ - כד טבת - היי תהא שנת נפלאות בכל 25

ועפ"י מובן מה שאמרו חז"ל (ברכות דף ז' ע"ב): "מזמור לדוד בברחו וגו'... קינה לדוד מיבעי ליה, אמר רבי שמעון בן אבשלום וכו' כיון שאמר לו הקב"ה הנני מקים עליך רעה מביתך היה עצב וכו' כיון דחזא דאבשלום הוא שמח משו"ה אמר מזמור", והנה אנו רואים שגם אבשלום לא חייס עליה (עיין חדא"ג מהרש"א) ואם כן לפי האמת איך נשאר בתורת אמת "מזמור", אבל לפי הנ"ל ניחא כי גם באותה מדה של מלכות שהיתה לאבשלום (עד שהתבטל למפרע) - לא סתרה את מלכות דוד כנ"ל, ויש להאריך.

~~~~~

מס' מדות - איזה ביהמ"ק

הרב יהודה קעלער

~ מח"ס מנחת יהודה וירושלים ~

~ תושב השכונה ~

ראיתי בספר עזרת כהנים על מס' מדות במבוא המקדש, שער המדות חוקר במדות של איזה מקדש עוסקת מס' מדות. "אם נאמר שהוא תבנית ביהמ"ק השני אשר בנו בני הגולה בעלותם מגלות בבל המוזכר בעזרא. או נאמר שהוא בנין הורדוס המלך, אמנם כאשר נעיין היטב אי אפשר לומר שהוא בנין הורדוס. משני טעמים, אי שבנין הורדוס היי גובהו ק"ך אמה ככתוב ביוסיפון פי נ"ה וכאן תנן לקמן בפ"ה מ"ו רום מאה ואין לתרץ ולומר דשם היי נכלל בהני ק"ך אמה כי אמה של היסוד המבואר שם, וא"כ נשאר רק ק' אמה דהא גם כאן נכלל בהני ק' אמה ששה אמות של האולם שהוא היסוד לדעת הרמב"ם ז"ל שם, וא"כ נשאר רק צ"ד אמה. בי דהכי תנן לקמן בפ"ד (טה"ד וצ"ל פי"ג) מ"ד ומלבנים אותו וכו', וההיכל פעם אי בפסח. ואי נאמר דמיירי כאן בבנין הורדוס א"א לומר כן כלל שהיו מלבנים אותו, דהא אדרבה בלא ליבון היי יפה ויפה יותר, וכדאיתא בב"ב דף ד' ע"א, וז"ל סבר למישעא בדהבא, אמרי לי שבקי דהכי שפיר טפי, דמחזי כאוותא דימא, ע"כ. ושם מיירי בבנין הורדוס, הרי דאפילו בזהב לא הניחוהו לחפות מפני שהיי נאה יותר מבלי זהב. וכל שכן שהוא נאה יותר ויותר מליבון הסיד, וכמ"ש לקמן אי"ה בפ"ג מ"ד, ועוד דשם כי שהיי הגג גבוה כי אמה וכאן לא היי כן, ועוד דלכאורה נראה שם בלשונו דכי אמה יסוד הוא מלבד

ק"ך של הגובה_וסייה ק"מ, וא"כ בע"כ צריכין אנו לומר דמיירי בבנין שבנו בני הגולה, וכו"ו עיישי"ב.

ומפלפל ומבאר לתרץ הסתירות בין המדות של המשנה לסתירות שיש בפסוקי עזרא ובמדרשים וכו'.

ולע"ד נראה לומר במחכ"ת שע"כ איירי כאן בבנין הורדוס. דהנה מסי' מדות היא משנתו של ר' אליעזר בן יעקב. אשר הי' עד רא"י לבנין הורדוס ולא שביק בנין שראה במו עיניו לתאר בנין שלא ראה מימיו! וכמו"כ הרמב"ם פוסק במקום המזבח כר' אליעזר בן יעקב, (ואע"פ שבנוגע לכהן שאירע לו קרי וכו' פסק אין הלכה כראב"י למרות הכלל שמשנת ראב"י קב ונקי) מפני שהי' עד רא"י, וכן מצינו בגמ' יומא דף ל"ז ע"א "מדקאמר לצפון המזבח מכלל דמזבח לאו בצפון קאי מני ראב"י, דתניא צפונה לפני ה' שיהא צפון פנוי דברי ראב"י והא רישא ר"א ברי"ש היא, כולה ראב"י היא ותני בבין האולם למזבח" ע"כ. [ביאור הגמ' ושקו"ט יכול כל העיין למצוא במנחת יהודה וירושלים, עץ יהודה עמ' 110 ואילך, לכן קצרתני, וד"ת עניינם במקום אחד ועשירים במקום אחר].

והנה באמת הגמ' היתה יכולה לתרץ כולה ראב"ש היא, או כולה רבי היא עיישי"ב אלא שיותר ניחא לאוקמא אליבא דראב"י שהרי רק הוא הי' שם בזמן הבית, ודו"ק.

והנה כשיש סתירה בין דברי רז"ל לדברי יוסיפון אין דוחין דברי רז"ל מפני היוסיפון, ובפרט בדבר כזה שהסתירות קלי ערך הם, שהרי לא מיבעי אם נאמר שמה שכתב היוסיפון מדת ק"ך אמה כולל היסוד הרי זה בדיוק תואם דברי הרמב"ם שהאולם הי' כמו יסוד, וכמו שכתב התו"ט בפ"ד דמדות מ"ן שהאולם הוא מעלות האולם אשר הי' נראה בחוץ ולא יסוד ממש שמתחת לקרקע, והיי' לבנין גבוה כזה יסוד יותר עמוק מתחת לקרקע הרי זה עולה בקנה אחד, אלא אפילו אם נאמר שמה שכתב היוסיפון הוא שחוץ מהיסוד הי' גובהו ק"ך אמה, הרי יכול להיות שכתב כן לא עפ"י המדה אלא עפ"י אומדנא, ודו"ק.

ועל הקושי ה"ב כבר כתבתי ביאור נכון ע"ז במנחת יהודה וירושלים, עץ יהודה, עמ' 16 קחנו משם, ומה גם שהיישוב של המדרשים השונים והפסוקים שבעזרא עם המדות שבמשנה הם בדוחק

שבת שמות - כ - כד טבת - ה"י תהא שנת נפלאות בכל 27

גדול, מכל הנ"ל נראה שודאי המדות הם של בנין הורדוס, ועיין ג"כ במנחת יהודה וירושלים עמ' 31 ודו"ק.

ש ו נ ו ת

ד"ה ואלה שמות

הת' יוסף יצחק קעלער
~ תות"ל 770 ~

בספר מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה והמועדים עי רייט (פי שמות) נדפס ד"ה הנה שי מ"ה וב"ן. ובמראי מקומות (שם עי תני"ו): נדפס בשינויים בתו"א ר"פ שמות. וברשימת הכתי"י (שם עי תצ"ט): נעתק מבוך 1116 פ, א (גוכייק כ"ק אדמו"ר הצ"צ) - נדפס בשינויים בתו"א ר"פ שמות.

ולהעיר שמאמר זה נעתק בתוס' הגהות באוה"ת שמות עי ק"ח (קטע המתחיל וביאור הענין) ואילך.

[בסה"מ פרשיות שם עי ר"כ (שו"ה שאח"כ) נדפס: לא הוי אחד באחד כגוונא דאיהו כו' איהי אתייחדת לתתא וד"ל וזהו בשים שלום טפת דוכרא.

ובאוה"ת שם עי ק"ט (בהיפוך הסדר): וזהו בשים שלום שאז נמשך טיפת דכורא למהוי אחד באחד וזהו כגוונא דאינון מתייחדין... אוף הכי איהי במלכות אתייחדת לתתא.

בסה"מ פרשיות שם (שו"ה בירור השני) נדפס: "ר"ח קפץ ונשבע" בהמשך ל"מתניתא דלא מיתנא ב"י ר"ח ור"א לא מותבינו מינה".

אבל באוה"ת שם עי ק' (שו"ה בירור השני): ואמנם אותן דאיתנו ב"י ר"ח ור"א שנתבררו ר' חייא קפץ ונשבע כו'.

'בסה"מ פרשיות שם (שו"ה שאינה בתמידי): כי פסקי הלכות הם עפ"י הארת שם מ"ה... משא"כ החכמי מתפשטת למטה ועלמות אלו מימרות האמוראים הנקי שמעותות כי תלמוד בבריא' נקי חשך.

ובאוה"ת שם עי קי"א (בהיפוך הסדר): ועלמות הם מימרות האמוראים הנקי שמעותות כי תלמוד כי תלמוד בבריא ונקי הבריא חושך... והענין כי פסקי הלכות הם עפ"י הארת שם מ"ה... משא"כ החכמה מתפשטת למטה יותר].

הנוסח שבתו"א נמצא עם הגהות אחרות באוה"ת שמות (כרך ז') עי' ב' תפ"ג ואילך [לקטע (באוה"ת) המתחיל וביאור הענין - ראה תו"א נ, א - ב קטע המתחיל וביאור הענין. ובחי' ירידה הב'. והנה להיות בחי' הגילוי (וראה במ"מ והערות וציונים הוצאת תנש"א דף קס"ז שע"כ נמצא בכ"י 1052). [ובמ"מ והערות וציונים שם עי' 332 שבכ"י 1052 נוסף: וז"ש איש וביתו. וכן הוא באוה"ת שם עי' ב' תפ"ד].

לעי' ב' תפ"ח - ב' תפ"ט, ראה תו"א מ"ט, א - ג (וראה במ"מ הערות וציונים שם עי' 332 שבב"ד 1052 ל"י משם עד דף נ, א וביאור הענין). [ובמ"מ שם שבב"ד 1052 נוסף (אחרי "בירור והבדלה כו'): "בין ישראל לעמים". ועד"ז באוה"ת שם עי' תפ"ט (שו"ה כ)].

לעי' ב' ת"צ (ראה הגה"ה בתו"א מ"ט, ד' (קטע המתחיל וזהו) [ובאוה"ת שם חסר סיום החצ"ע].

(לשו"ה על השמות: שבזמן הגלות - אל מסתתר (בשו"ה שנראה). ראה תו"א נ, ב, קטע המתחיל והנה).

קטע המתחיל ושרש הדברים בתו"א נ, ד ל"י בכ"י 1052 [כנ"ל ממ"מ והערות וציונים לתו"א הוצאת תנש"א] וכמו"כ ל"י באוה"ת שמות (כרך ז') הנ"ל. וכני' מיוסד על סה"מ פרשיות עי' ר"כ - רכ"א.

בתו"א מט, ג (שו"ה חכמי המשנה): כי תנאים אותיות איתנים - תיובתא מינייהו (בשו"ה עילאה), ל"י באוה"ת שם עי' ב' תפ"ט (שו"ה המלך). וכני' מיוסד על סה"מ פרשיות שם עי' רכ (בשו"ה נוגה) [אמנם התנאים נקי' - מותבין תיובתא מינייהו].

שבת שמות - כ - כד טבת - הי' תהא שנת נפלאות בכל 29

(להגי' בתו"א שם בקטע המתחיל ופלגשים - ראה סה"מ פרשיות שם).

ההגה לקטע המתחיל ועלמות (שו"ה כו') ולבון הלכתא - רעותיה מובאות לך [שאינו נמצא באוה"ת שם. ובכ"י 1052 כני"ל ממ"מ והערות וציונים לתו"א הוצאות תנשי"א]. מיוסד כני"ל על סה"מ פרשיות שם [שו"ה קודם הבירור] וליבון הלכתא - אחרי מובאות לרקמות כו' (בשו"ה לברר).

באוה"ת שם סוף ע' ב' תפ"ה: בתורה ע"פ ואלה שמות נתי ענין השם הוא המקשר נשמה לגוף - נעתק באוה"ת שמות ע' קייג (ד"ה ענין שמו הגדול).

באוה"ת שמות [כרך ז'] שם: וכ"כ חוה"מ פסח - נעתק באוה"ת שמות ע' קייג (אות ב'): ולתוספות ביאור הצריך לענינינו נ"ל בדרוש חוה"מ תקס"ג כו' [עיי"ש בארוכה].

באוה"ת שמות (כרך ז') ע' ב' תפ"ה (שו"ה מהו לאתקנא): ויש להבין מקודם ענין ז' שמות שאינן נמחקין כו' - נתי בארוכה באוה"ת שמות ע' קי"ד (אות ג).

ואולי י"ל שהנוסח שנדפס בתו"א הוא הנחת אדמו"ר האמצעי כפי שיראה המעיין בד"ה ואלה שמות שנדפס בתורת חיים שמות (שנאמר בשנת תקפ"ז כמצויין בספר מאמרי אדמו"ר האמצעי שמות ח"א ע' ש"א).

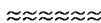
בתו"א מ"ט סע"ב (שו"ה על דבר כו'): ויחוד זה הוא המשכת מ"ד... מותבין תיובתא מינייהו (שם ע"ג שו"ה עילאה) - לא נעתק ונתבאר בתו"ח שמות ט"ז, ב [ול"י גם באוה"ת שמות ע' ב' תפ"ט (שו"ה המלך). כני"ל] ובמקום זה מעתיק שם (עד דף יז ע"א) קטע שלם על איה סופר [וראה ד"ה לבך יהגה אימה במאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' נ"ה ואילך].

בתו"ח שם כ"ג, א קטע המתחיל והנה מעתה יש להבין - ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' ק"ה ואילך קטע המתחיל ומעתה י"ל [מד"ה וימרו את ח"הם שנאמר בשנת תקפ"ו].

בתו"ח שם כ"ג ב, קטע המתחיל אחת היא יונתני - ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי שם עי' צ"ג-צ"ד (מד"ה וימררו הנ"ל) ומיוסד על ד"ה קול דודי [שמות תקני"ז] שנדפס בתו"א שם נ, ד ואילך.

[וכבר העתקנו לעיל מ"ש במ"מ הערות וציונים לתו"א מט, גי (שו"ה כו' - (שב"א... שהיא בחי' גלוי [שם סעי"ד]) שלי' בבוך 1052. וכמו"כ לי' בתו"ח שמות שם.

וכבר העתקנו לעיל מ"ש במ"מ הערות וציונים לתו"א נ, ג (הוצאת קה"ת תנש"א) קטע המתחיל וביאור הענין שמכאן עד סיום המאמר לי' בבוך 1052 וכבר הבאנו לעיל שלי' גם באוה"ת שמות כרך ז, וכמו"כ לי' בתו"ח שמות שם].

גילוי מקור נפלא בראשונים למנהג חב"ד בליל ראש השנה

הרב שמואל מנחם מענדל שניאורסאהן
~ ירושלים עיה"ק ~

על אודות ההפסק בין הברכה לאכילת התפוח באמירת היה"ר בליל ראש השנה מובא שקו"ט בארוכה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א באגרות קדש חלק שלישי (אגי תק"ד) עי' קל"ט ואילך, ובתשובות וביאורים בשו"ע, (הוצ' כולל אברכים צמח - צדק, ירושת"ו תשמ"ז), סימן קכ"ד, עי' 221 ואילך.

ות"ל זכינו לגילוי מקור נפלא המהווה סימוכין ותימוכין חזקים למנהגינו הנ"ל, והוא בספר תשב"ץ (קטן) לרבנו שמשון ב"ר צדוק תלמיד מהר"ם מרוטנבערג ז"ל סימן קכ"ה וזה לשונו:

"ובתשובת הגאונים יש שכל אחד צריך לבדו תרנגולת ביום הכפורים לכפרתו: ונוהגים העולם לעשות תרנגול לזכר ותרנגולת לנקיבה: ולומר קודם שחיטה גבר תחת גבר, תהא חליפתי, תהא תמורתך, תהא תחתך, תהא כפרתי, תהא פורש למיתה ואני לחי' ואומרים אותו פסוק שיש באיוב (מענה י"ט) /כ"ג - כ"ד המעתיק/ אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם

שבת שמות - כ - כד טבת - ה'י תהא שנת נפלאות בכל 31

ישרו ויחוננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר, וזה אינו הפסק בשחיטה מפני שצורך שחיטה היא:

הרי לפנינו מפורש יוצא מדברי התשבי"ץ, שאין אמירת כל הני"ל חשובה הפסק בין הברכה לשחיטה, כיון שכל ענין השחיטה הוא לצורך כפרה, וא"כ האמירה היא לצורך שחיטה ואינה הפסק, א"כ, אפוא, גם בליל רה"ש, שכל ענין אכילת התפוח בדבש הוא לסימנא טבא לשנה טובה ומתוקה, ממילא פשוטים הדברים, שאמירת ה"ה"ר בין הברכה לאכילה אינה חשובה הפסק.

~~~~~

פריעת חוב

הרב מרדכי מנשה לאופר

בית תב"ד רובע י"א - אשדוד ~

בספר זכרון שמואלי (נ.י. תשי"ג) התפרסמה הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א ליהודי שהלוה כסף לזולתו ולאחר מכן עקבותיו ועקבות יורשיו לא נודעו אחרי תקופה ארוכה -

והורה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שבאם עד עתה לא נמצא האיש, הרי שאפשר לזכותו בהדפסת ספרים או חוברות... בצירוף הקדשה שתציין שהדבר נעשה לזכותו" (עיי"ש עמ' 83).

ו(אולי) י"ל שהוראה זו מבוססת על דברי הגמ' בביצה כ"ט א': גזל ואינו יודע ממני [או: למי] מה יעשה? יעשה בהן צרכי הרבים, [כלומר שאלת הגמ' "מה יעשה" מתייחסת לענין ההשבה, ש"אין יודעים למי" כך שא"א להחזירו - ועד"ז בנדו"ד].

ויש לדייק גם בנוסח שצורף בהקדשה שם: "בהשתדלות ר' שמואל (שיי) [ז"ל] זלמנוב שוי"ב" כלומר: זכות זו (של אותו יהודי (בעל הממון) בזכות תועלת לימוד התורה דרבים באה לו) ע"י מי שהלוה ממנו, ז.א. שבכך החזיר לו חובו!

לע"נ
התמים שמואל ע"ה
בן הרה"ת ר' אהרן שליט"א
חיטריק
נקטף בדמי ימיו בתאונת דרכים
ביום ו' עש"ק כי תמוז תשמ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות

הרב משה אהרן צבי שני

וזנתו

סרת העניא רבקה רות תח"י

ווייס

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" – באדיבות
E.S.T. Computers 4403 14th Ave. (718) 972 4648

להצלחה רבה ומופלגה